

TÜRKİYE VE TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI: BÖLGESEL İŞ BİRLİĞİ İLE KÜRESEL ORTAKLIK MÜMKÜN MÜ?

Mart 2025 Sayı: 55

TÜRKİYE VE TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI: BÖLGESEL İŞ BİRLİĞİ İLE KÜRESEL ORTAKLIK MÜMKÜN MÜ?

Türkiye ve Türk Devletleri Teşkilatı'nın her geçen gün artan ilişkileri ve Teşkilat'ın sesinin son yıllarda daha fazla duyulması incelenmeyi önemli kılmaktadır. Ayrıca TDT'nin artan tanınırlığına karşın ortak sürdürmek istediği politikaları arttırması dikkatlerin üzerinde toplanması için yeterlidir.

Biraz daha bahsedilecek konulara girecek olursak, Türk Devletleri Teşkilatı, Türk dili konuşan ülkeler arasında iş birliğini güçlendirmeyi amaçlayan bir teşkilat olup, üyeleri arasında kültürel, ekonomik ve siyasi iş birliklerini derinleştirmeye yönelik önemli adımlar atılmaktadır. Bu süreçte ortak alfabe, ortak para birimi ve stratejik iş birlikleri gibi projeler ön plana çıkarken, haliyle Türkiye'nin bu girişimlerdeki rolü büyük bir önem taşıyor. Dikkat edilmelidir ki Türkiye'nin son yıllarda hızla gelişen ve derinleşen Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ile ilişkileri, sadece bölgesel değil, küresel düzeyde de etkili olabilecek bir potansiyele sahiptir.

Türk dünyası, yalnızca TDT'ye üye ülkelerle sınırlı kalmayan, tarihsel, kültürel ve ekonomik bağlarla birbirine bağlı geniş bir coğrafyayı ifade etmektedir. Ancak, TDT özelinde değerlendirildiğinde dahi, teşkilatın 178 milyonluk nüfusu ve 2 trilyon dolara yakın ekonomik büyüklüğüyle küresel ekonomide önemli bir yere sahiptir. Üye ülkelerin toplam ihracatı 558 milyar dolar seviyesinde olup, bu rakam küresel ticaretin yaklaşık yüzde 2'sine tekabül etmektedir. Dolayısıyla, Teşkilatın ekonomik entegrasyonu ve iş birliği projeleri arttığı ölçüde Türk dünyasının dışında kalan devletlere yönelik ekonomik bağımlılıkta azalmalar görülebilir.

TDT içindeki iş birlikleri, yalnızca teşkilatın merkezi yapısı çerçevesinde değil, üye ülkeler arasında geliştirilen ikili ve çok taraflı anlaşmalar yoluyla da derinleşmektedir. Üye devletler arasında oluşturulan bu iş birliği mekanizmaları, hem sürecin daha organik bir şekilde ilerlemesini sağlamak hem de geniş çaplı entegrasyon projelerinin hayata geçirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu durum göz önünde bulunulduğunda, uzun vadede daha sağlam ve sürdürülebilir bir entegrasyon modelinin oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak ifade edilmelidir ki üye ülkelerin Teşkilat ile uyuşmayan kendi hak ve hassasiyetleri sürecin hızında ve işlevselliğinde kayda değer bir öneme sahip olabilecektir.

Her ne kadar 2009 yılında kurulmuş olsa da son 5 yıllık dönemde artan yakınlaşmalar ve

iş birlikleri devletlere özgüven katmaktadır. Başlangıçta ikili ya da üçlü iş birliği olarak şekillenen bu tür projeler, zaman içinde tüm Teşkilat üyelerini kapsayacak şekilde genişleyerek TDT'nin kolektif vizyonunun bir parçası haline gelmiştir. KKTC'nin TDT kapsamında uluslararası tanınırlığının artırılması yönündeki çabalar ve halihazırda gözlemci üye olan Türkmenistan ve Macaristan'ın tam üye olmasına yönelik girişimler, fırsatlarının yanı sıra birtakım bölgesel ve küresel aktörler kaynaklı riskleri de beraberinde getirmektedir.

Bu bağlamda, Türkiye, kültürel ve ekonomik bağlarını güçlendirme noktasında liderlik rolünü üstlenebilirken, aynı zamanda bölgede dengeleri gözetmek ve dış aktörlerin tepkilerini dikkate almak zorundadır. Ortak alfabe ve ortak para gibi projeler, Türk dünyasının entegrasyonunu

derinleştirme potansiyeline sahip olsa da üye ülkelerin ekonomik ve siyasi öncelikleri doğrultusunda bu süreçlerin aşamalı olarak ilerlemesi gerekmektedir. Türkiye'nin bu girişimlerdeki liderliği, bölgesel iş birliklerini güçlendirmekle kalmayıp, küresel ölçekte de etkin bir aktör olarak konumlanmasını sağlayabilir. Ancak bu entegrasyon sürecinin başarıya ulaşması, yalnızca devletler düzeyinde değil, aynı zamanda toplumsal kültür ve siyasal kültür düzeyinde de karşılık bulmasına bağlıdır. Bu bağlamda ortak alfabe kullanımı güncel çabalar nezdinde daha olasıdır ve etkileri daha öngörülebilirdir. Ortak Para projesi için adımlar ise daha ulus üstü mekanizmaları ilgilendirmesi sebebiyle daha temkinli ve yavaş atılmalıdır diyebiliriz.

Özetle, "Türkiye ve Türk Devletleri Teşkilatı: Bölgesel İş Birliği ile Küresel Ortaklık Mümkün Mü?" sorusu Türk Devletleri Teşkilatı'nın bölgesel düzeydeki etkisini ve küresel ilişkilerdeki rolünü sorgulayan önemli bir sorudur. Türk devletlerinin tarihî, kültürel ve ekonomik bağları, bu bölgesel iş birliğinin ne kadar genişletilebileceğini ve uluslararası arenada nasıl güçlü bir ortaklık yapısına dönüşebileceğini merak ettiriyor. Bu yazıda, Türk Devletleri'nin potansiyelini, karşılaşılan engelleri ve küresel düzeydeki iş birliklerinin geleceğini inceleyen bir analiz yapılacaktır. Ayrıca Türkiye'nin Türk Devletleri Teşkilatı ile entegrasyon süreci, sadece bir bölgesel iş birliği projesi değil, aynı zamanda geniş bir jeopolitik ve ekonomik vizyonun parçası olmakla kazandığı önem, üye ülkelerin birbirleriyle olan ekonomik, kültürel ve siyasi bağları ile daha sağlam temellere oturtulacaktır. Zira bu süreçte, Türkiye'nin oynayacağı rol, Teşkilatın gelecekte nasıl bir yön izleyeceğini de belirleyecektir.

1. Türkiye-TDT İlişkilerinin Tarihçesine Dair

Tarihi Hunlar'dan boylara, Selçuklu ve Osmanlı'ya değin varan Türk dünyasının, Sovyetler Birliği deneyimi esnasında beraberlikleri büyük oranda sekteye uğramıştır. Ancak Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile birlikte Türk cumhuriyetleri bağımsızlıklarını kazanmış, Türkiye ile daha yakın ilişkiler kurma fırsatını elde etmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla meydana gelen yeni Türk devletleri zamanla yeniden birbirleriyle ve Türkiye'nin de dahil olduğu diğer Türk devletleriyle ilişkiler kurmaya başlamıştır. Bu yeni ilişkiler, kültürel bağların yeniden canlandırılmasını ve bölgesel bütünleşmeyi teşvik etmiştir.

Artan iş birliğinin en önemli kurumsal çıktısı da Türk Devletleri Teşkilatı'dır. Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) temelleri, 1992 yılında başlayan Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri sürecine dayanmaktadır. Bu zirveler, Türk dünyasının entegrasyonu açısından önemli bir başlangıç noktası olmuşsa da devletler arası ilişkilerde pek ileri adım atılamamıştır.

3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan Antlaşması ile Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi kurulmuştur. Bu antlaşma, iş birliği sürecine kurumsal bir yapı kazandırmıştır. Türk dünyası arasındaki iş birliğini derinleştirme amacıyla kurulmaya başlanmış, 2009'da Türk Konseyi adıyla resmîyet kazanmıştır. Türkiye, bu sürece öncülük ederek bağımsızlıklarını kazanan Türk Cumhuriyetlerini tanıyan ilk ülke olmuş ve bu ülkelerle kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkilerini güçlendirmiştir. 2021 yılında Konsey, Türk Devletleri Teşkilatı adını almış, bu değişiklik, Teşkilatın uluslararası bir kuruluş olma yolunda önemli bir adım olmuştur. Aynı zirvede,

Türk Dünyası-2040 Vizyonu adlı yeni bir strateji ilan edilmiştir. Türk Dünyası-2040 Vizyonu, Türk devletlerinin her alanda iş birliği yapmasına yönelik bir program belirlemiştir. Türk devletleri arasındaki bağları kurumsallaştırmakla kalmayıp, Türkiye'nin dış politikasında da önemli bir rol oynamaktadır. Kurucu üyeler Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan iken 2019 yılında Özbekistan da Kurucu Üye olarak bu birlikteliğe dahil olmuştur. Türkmenistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Macaristan ise gözlemci statüsünde Türk Dünyasını yakinen takip etmektedir.

2. Ortak Alfabe Girişimleri

Tarih boyunca geniş bir coğrafyaya yayılan ve farklı kültürlere sahip birçok Türk devletiyle şekillenen Türk Dünyası'nın zengin çeşitliliği süregelen yıllarda dil, kültür ve siyasi yapılar arasında çeşitli ayrışmalara da yol açmıştır. Bunlar arasından dil, her biri üzerinde geniş etki alanına sahip unsur olarak, bir milletin kimliğini şekillendiren en temel faktörlerden biridir. Türk dünyası, tarih boyunca farklı coğrafyalarda birçok alfabe kullanmış ve bu durum, kültürel ve toplumsal bütünleşmeyi engellemiştir. Özellikle Sovyetler Birliği'nin etkisiyle, Türk halkları Kiril, ve Latin alfabelerine ayrılmış, bu da Türk dil birliğini zayıflatmıştır. Bununla birlikte, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında yaşamış olan Kırım Tatarı aydını Gaspıralı İsmail Bey'in "Dilde, fikirde, işte birlik" ilkesi, Türk dünyasında ortak bir bilinç oluşturmanın gerekliliğini vurgulamıştır ve bu düşünce gerek ilk Osmanlı'nın son demlerinde gerekse de günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Türk demek, Türkçe demektir" vurgusu da dilin ulus inşasındaki kritik rolünü gözler önüne sererken dil birliği konusunda gerekli ciddi

reformlar ve iş birlikleri ancak 20. yüzyılın son demlerinde imkân bulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin dil reformu, yalnızca bir alfabe değişikliği değil, Türkçeyi modern bir bilim ve diplomasi dili haline getirme çabası olarak değerlendirilebilir. Bugün, Türk dünyası arasında ortak bir alfabenin kabul edilmesi, benzer bir modernleşme ve entegrasyon hamlesi olarak anlaşılmaktadır. Ortak Türk alfabesi hem dil birliğini sağlamak hem de Türk dünyası arasındaki iş birliğini hızlandırmak adına büyük bir potansiyel taşımaktadır. Bu girişim, yalnızca yazı dilinin birleştirilmesiyle sınırlı kalmayıp, Türk devletlerinin küresel ölçekte daha güçlü bir etkileşim içinde olmalarını sağlayacak stratejik bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Ortak alfabe girişiminin özellikle dijitalleşme süreci, bu girişimin başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. Dijital diplomasi bağlamında, yapay zekâ destekli çeviri teknolojileri, dijital arşivler, ortak akademik veri tabanları gibi unsurlar, ortak alfabenin sadece kültürel değil, aynı zamanda ekonomik ve diplomatik iş birliğini de desteklemesine olanak tanıyacaktır. Türkiye'nin öncülüğünde kurulan Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı gibi kurumlar, bu süreçte önemli bir rol üstlenebilir vaziyettedir. Günümüzün en büyük güçlerinden biri olan yapay zekanın hayata entegre edilmesi düşünüldüğünde gerek sosyal gerekse de sayısal bilimlerin itibarıyla ortak eğitime katkısı da oldukça önemli hale gelebilecektir.

Alfabe Birliği Perspektifinden 2024 Bakü Zirvesi ve Stratejik Adımlar

Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu'nun 9-11 Eylül 2024 tarihinde Bakü'de düzenlediği Üçüncü Toplantı, ortak alfabenin uygulanabilirliği konusunda

önemli bir adım olmuştur. 34 harften oluşan bir alfabe üzerinde mutabakata varılmış ve bu alfabe, Türk dillerindeki tüm sesleri içerecek şekilde tasarlanmıştır. Bu, Türk dünyasında dil birliği yönünde ilk somut adım olarak değerlendirilirken, komisyonun önerileri doğrultusunda, alfabenin uygulanabilirliği için şu stratejik adımlar öne çıkmaktadır:

1. Ortak Alfabe Komisyonu:

Türk dünyasının dilbilimcileri ve siyasetçileri tarafından oluşturulan komisyon, alfabenin uygulanabilirliği konusunda çerçeve oluşturmakta ve ortak bir anlayış geliştirmektedir. Pratikte entegrasyonu arttırmak üzere çeşitli çalışmalar yürütmesi Komisyon'un planları arasındadır.

2. Eğitim Programları:

Ortak alfabenin eğitim sistemine entegrasyonu için aşamalı bir geçiş süreci öngörülmektedir. Eğitimde hibrit modeller ve kademeli geçiş ile bu sürecin etkin bir şekilde uygulanması sağlanabilir. Ayrıca bu en önemli adımlardan biri olabilir zira ortak alfabenin yeni nesiller tarafından öğrenilmesi ile birkaç jenerasyon içerisinde dilde, fikirde ve işte birlik sağlanması onların da katkıları ile çok daha hızlı sağlanır bir hal alabilir.

3. Dijital Entegrasyon:

Şüphesiz bu konuda çağımızın vaat ettikleri saymakla bitmez haldedir. Ortak alfabe, dijital platformlar aracılığıyla yaygınlaştırılmalıdır. Web siteleri, sosyal medya ve akademik yayınlar ortak alfabe ile yayımlanarak entegrasyon süreci hızlandırılabilir.

4. Ekonomik ve Kültürel İş Birliği:

Ortak alfabe, Türk devletleri arasında kültürel ve ekonomik projelerin hayata

geçirilmesinde bir köprü görevi görecektir. Ortak medya projeleri, sinema ve edebiyat çalışmaları gibi alanlarda alfabe birliği, Türk dünyasının ortak kimlik bilincini pekiştirebilir ve bunun dünyaya tanıtılmasında kullanabilecektir.

Sonuç itibarıyla ortak Türk alfabesi girişimi, yalnızca bir yazı sisteminin ötesinde, Türk topluluklarının kimliğini, tarihini ve geleceğini şekillendiren stratejik bir araç olarak değerlendirilmelidir. Zira 2024 Bakü Zirvesi'nde kabul edilen ortak alfabe, Türk dünyasında kültürel bütünleşmeyi hızlandıracak bir araç olmaktan teknolojik bir atılıma değin birçok iş birliğini destekleyecektir. Şu söylenebilir ki Gaspıralı İsmail Bey'in "Dilde, fikirde, işte birlik" ilkesi, günümüzün gelişmiş siyasi, kültürel ve teknolojik koşullarıyla gerçekleştirilmeye en uygun döneme ulaşmıştır. Ortak alfabenin benimsenmesi, Türk devletleri arasındaki etkileşimi artıracak ve Türk dünyasını bir bütün olarak küresel ölçekte daha güçlü bir aktör haline getirebilecektir.

3. Türk Devletleri İçin Finansal Bağımsızlık Yolu: Ortak Para ve Alternatif Mekanizmalar

Türk Devletleri, ekonomik iş birliğini yalnızca ticaret anlaşmalarıyla sınırlı tutmak yerine, küresel finans sisteminde daha güçlü bir aktör haline gelebilmek için ortak para girişimlerini giderek daha ciddi bir şekilde ele almaktadır. Zira küresel ekonomi, artık sadece üretim ve ticaret hacmiyle değil, aynı zamanda finansal altyapı ve para politikalarıyla da şekillenmektedir. Batı merkezli para ve ödeme sistemlerine bağımlılık; ekonomik kırılğanlıkları artırırken, bölgesel finansal entegrasyon projeleri ise devletleri dışsal şoklara karşı daha dirençli hale

getirmektedir. Bu bağlamda, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) çatısı altında geliştirilen ortak finansal mekanizmalar, sadece bölgesel ticaretin hızlandırılması değil, aynı zamanda ekonomik bağımsızlığın güçlendirilmesi açısından da kritik bir önem taşımaktadır.

3.1. Ortak Ödeme Sistemleri

Özellikle ortak ödeme sistemleri, ekonomik entegrasyonun altyapısını oluşturacak temel taşlardan biridir. Türk Yatırım Fonu, üye ülkeler arasında finansal akışı kolaylaştırmayı hedeflerken, Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan arasında yerel para birimleriyle ticareti artıracak ödeme sistemleri oluşturulması yönünde önemli adımlar atılmaktadır. Uluslararası finans sistemindeki tekelleşmenin en bariz örneklerinden biri olan SWIFT mekanizması, Rusya'nın sistem dışına çıkarılmasıyla birlikte alternatif finansal kanalların gerekliliğini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, Türk Devletleri'nin kendi ödeme ağlarını kurarak küresel sisteme bağımlılığı azaltma çabaları, sadece ekonomik değil, jeopolitik anlamda da yeni bir güç dengesi yaratma potansiyeline sahiptir. Orta Koridorda artan Çin yatırımlarına karşın bu sistem gelecek yıllarda artan bir bağımlılık olmaması adına da oldukça etkili olabilecektir.

3.2. Dijital Ekosistem ve Blokzincir Çözümleri

Yeni bir finansal nefes olabileceği iddia edilen, dijital para ve blokzincir tabanlı finansal çözümler, Türk Devletleri'nin finansal geleceğini şekillendirecek en yenilikçi adımlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Türkiye, Kazakistan ve Özbekistan merkez bankalarının dijital para

birimleri (CBDC) üzerine yürüttüğü çalışmalar, geleneksel finans sisteminden bağımsız bir altyapı oluşturma hedefine hizmet etmektedir. Özellikle Türkiye'nin geliştirdiği Dijital Türk lirası, bölgesel bir dijital ödeme ağı oluşturma yolunda önemli bir prototip işlevi görebilir. Blokzincir tabanlı finansal sistemler, sadece işlem maliyetlerini düşürmekle kalmayıp, aynı zamanda uluslararası yaptırımlar ve dış baskılara karşı daha dirençli bir yapı sunmaktadır. Bu doğrultuda, TDT ülkelerinin dijital ekonomi alanında ortak bir strateji belirlemesi, onlara geleneksel finansal enstrümanlardan bağımsız bir Türk Finansal Ekosistemi inşa etmenin önünü açmaktadır.

3.3. Yerel Para Birimlerinin Baş Aktörlüğü

Günümüzde özellikle BRICS+ tarafından küresel birinci hedef olan yerel para birimleriyle ticaretin artırılması, Türk Devletleri arasındaki ticarete dolara ve euroya bağımlılığı azaltma noktasında da kritik bir role sahiptir. Küresel ekonomik sistemde yaşanan dalgalanmalar ve özellikle Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Batı finans sistemine erişimde yaşanan zorluklar, bölgesel ekonomik mekanizmaların önemini daha da artırmıştır. BRICS+ oluşumunun hedeflerinin de mevcut küresel sistemi güncellemek yönünde olması, Teşkilat adına uluslararası camiada yalnız kalmamak adına bir şanstır. Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ticaretin Türk lirası ve Azerbaycan Manatı ile yapılmasını öngören anlaşmalar, bu dönüşümün ilk adımlarından biri olarak değerlendirilebilir. Benzer şekilde, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan da karşılıklı ticarete yerel para kullanımını yaygınlaştırma konusunda girişimlerde bulunmaktadır. Bu süreç, sadece ekonomik avantajlar sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bölgesel para

birimlerinin küresel piyasalarda daha güçlü hale gelmesine de katkı sağlayacaktır. Ancak uzun vadede, Türk Devletleri için ortak bir para birimi oluşturma fikri, finansal entegrasyonun en üst aşamasını temsil etmektedir. Avrupa Birliği'nin Avro Bölgesi modelinden ilham alınan bu girişim, ekonomik istikrar, enflasyon farklarının giderilmesi ve mali politikaların uyumlaştırılması gibi temel koşulların sağlanmasını gerektirmektedir.

Türkiye, bölgenin en büyük ekonomisi ve en gelişmiş finansal altyapısına sahip ülkesi olarak liderlik rolü üstlenebilir. Ancak, TDT ülkelerinin farklı ekonomik yapılarına sahip olması, bu sürecin dikkatli ve aşamalı bir şekilde yönetilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, kısa vadede ortak ödeme sistemlerinin geliştirilmesi ve yerel para birimleriyle ticaretin teşvik edilmesi, daha gerçekçi ve uygulanabilir stratejiler olarak ön plana çıkmaktadır.

4. Türk Devletleri Ekonomik Güç Birliği: Stratejik Hamleler ve Bölgesel Dinamikler

Türkiye ve Türk Devletleri arasındaki ekonomik ilişkiler, bölgesel kalkınmayı destekleyen ve stratejik iş birliklerine zemin hazırlayan dinamik bir yapıya sahiptir. Bu ilişkiler, tarihsel bağların ötesine geçerek, küresel güç dengeleri ve bölgesel etkiler doğrultusunda şekillenmektedir. Ekonomik iş birliği ve ortaklıklar hem siyasi hem de ticari açıdan büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle Türkiye ve Azerbaycan'ın öncülüğünde geliştirilen ve 2014'te başlanıp ancak 2022 yılında somut adımları atılan Hazar Geçişli Orta Koridor gibi projeler, TDT üyeleri arasında ekonomik entegrasyonun önemli bir örneğini teşkil etmektedir. 2022 yılında Türkiye, Azerbaycan ve Kazakistan Dışişleri ve Ulaştırma Bakanları'nın Bakü'de bir

araya gelerek Orta Koridor'un geliştirilmesine yönelik mutabakata varmaları, bu süreçte önemli bir dönüm noktası olmuştur. Benzer şekilde, Türkiye, Özbekistan ve Azerbaycan arasında oluşturulan üçlü mekanizma, Orta Koridor'a ilişkin eş güdüm ve iş birliğini artırmayı hedefleyen somut adımların atılmasını sağlamıştır. Özbekistan'ın Orta Koridor ve Bakü-Tiflis-Kars demir yolu gibi projeler üzerinden Batı ile bağlantı kurma isteği de bu sürecin dinamiklerini şekillendiren önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

4.1. Ekonomik İş Birliği ve Bölgesel Kalkınma

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), bölgesel iş birliğini güçlendiren en önemli platformlardan biridir. Bu Teşkilat, üye ülkeler arasındaki ticaretin artırılması, ekonomik entegrasyonun derinleştirilmesi ve stratejik hedeflerin uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi adına önemli bir mekanizma oluşturmaktadır. Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan gibi enerji zengini ülkelerin, Türk dünyasındaki ekonomik entegrasyon sürecine katkıları oldukça büyüktür. Bu ülkelerin enerji kaynakları hem bölgesel kalkınma hem de küresel pazarda Türk Devletleri'nin rekabet gücünü artıran unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), ekonomik iş birliğini geliştiren bir diğer önemli aktördür. TİKA, KOBİ'lere ve girişimcilere sunduğu desteklerle ticaret anlaşmalarını teşvik etmekte ve ekonomik büyümeyi hızlandırmaktadır. Ayrıca, Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA) gibi bölgesel ulaşım projeleri, Türk dünyasının kara, deniz ve demiryolu ağlarını birbirine entegre ederek, bölgesel

ticaretin gelişmesini sağlamaktadır. TRACECA projesi, Türkiye'nin stratejik konumunu bir avantaj haline getirirken, bu projelerle Türk Devletleri arasındaki ulaşım bağlantıları güçlendirilmekte, ekonomik eşitsizliklerin azaltılması hedeflenmektedir. Bu mekanizmalar devletler arasındaki ticari erişim ve sosyal ulaşım açısından tarafların geleceğini garanti altına alacak seviyede olmasa da ortaklığın gelişimine katkıda bulunacağı tahmin edilebilir. Ayrıca, bölgeyi "arka bahçesi" olarak nitelendiren ve kontrolünde tutmaya çalışan Rusya ile özellikle de Tek Kuşak Tek Yol projesi ile bölgenin yeni hamisi olmayı dileyen Çin arasında siyasi çatışmalar çıkma ihtimalini göz önünde bulundurursak bu projeler her iki tarafı da kontrol savaşında kontrollü davranmaya zorlayabilir. Bu halde TDT, kazan-kazan politikasında bir denge unsuru haline dönüşebilecektir.

4.2. Kuşak ve Yol Girişimi ve Enerji Stratejileri

Çin'in öncülüğünde gerçekleştirilen Kuşak ve Yol Girişimi, Türk Devletleri için bölgesel kalkınma ve uluslararası ticaretin artırılmasında büyük bir fırsat sunmaktadır. Bu girişim, Türk dünyasının ekonomik altyapısını güçlendirirken, aynı zamanda Çin ile bu ülkeler arasındaki ticari bağları pekiştirmektedir. Türk Devletleri, bu projeye katılarak, kendi ulusal kalkınma hedeflerini gerçekleştirirken, aynı zamanda küresel ticaretin önemli bir oyuncusu olma yolunda ilerlemektedir.

Enerji kaynaklarının yönetimi de ekonomik iş birliği açısından kritik bir noktadır. Türk Cumhuriyetleri, zengin enerji kaynaklarıyla küresel ekonomik sistemde önemli bir yer edinmektedir. Bu kaynakların verimli bir şekilde yönetilmesi ve bölgesel enerji altyapısının modernize edilmesi, Türk dünyasının ekonomik pozisyonunu daha da

güçlendirecektir. Türkiye'nin enerji stratejileri ve bu alandaki ortaklıkları, Türk Devletleri'nin küresel enerji pazarlarında daha etkili bir oyuncu olmasına yardımcı olmaktadır. "Sıcak Ekonomi – Soğuk Politika" stratejisi, ekonomik ilişkiler ile siyasi bağımsızlık arasında denge kurarak, Türk Devletleri'ne stratejik bir avantaj sunmaktadır.

4.3. Ekonomik Zorluklar ve Çin'e Bağımlılık

Orta Asya ülkelerinin Çin ile olan ekonomik ilişkileri, bölgedeki bağımsızlık ve sürdürülebilir kalkınma açısından önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Özellikle Kırgızistan ve Özbekistan gibi ülkelerin Çin'e olan kredi bağımlılığı, ekonomik ilişkilerin daha dengeli hale getirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu ülkeler, Çin ile olan ticaret hacimlerini artırırken, aynı zamanda finansman kaynaklarını çeşitlendirmek ve daha dengeli iş birlikleri kurmak için stratejik adımlar atmalıdır.

Türk Devletleri, Çin ile olan ticari ilişkilerini dikkatli bir şekilde dengeleyerek, borç yükünü minimize etmelidir. Bu noktada, bölgesel iş birliği projeleri ve ortaklıklar, bağımlılıktan kaynaklanabilecek riskleri azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Türk Dünyası adına özellikle ilerleyen yıllarda artacak olası bir Sino-Rus gerilimini çıkarlarını gözeterek kendi lehine kullanması bu bağımlılık ve asimilasyon politikalarına karşı kaçınılmaz bir zorunluluk olabilir. Hal böyleyken TDT'nin bölgesel iş birliğini ve küresel sistemdeki payını artırması, bilhassa Orta Asya Türk Cumhuriyetleri adına, önümüzdeki belki de 10 yıl için en büyük gereksinimlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.4. Ekonomik İş Birliği: Sürdürülebilir Kalkınma ve Küresel Rekabet Avantajı

Türkiye'nin Sıcak Ekonomi- Soğuk Politika Stratejisi, Türk Devletleri'nin jeopolitik avantajlarını kullanarak, küresel ticaretin önemli oyuncularını haline gelmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu strateji, aynı zamanda Türk Devletleri'nin dış politika ve ekonomi alanlarındaki etkileşimlerini güçlendirerek, bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşılmasında önemli bir katalizör işlevi görmektedir.

Enerji alanındaki iş birlikleri de bu ilişkilerin kritik bir unsuru olmuştur. Türk Devletleri arasındaki enerji iş birliği, bölgesel enerji güvenliğini artırmakta ve küresel enerji pazarlarında Türk dünyasının etkisini artırmaktadır. Türkiye'nin enerji projeleri ve ortaklıkları, bölgenin enerji transit ülkesi olarak önemli bir rol oynamasına yardımcı olmaktadır. Türk Devletleri arasında yapılacak enerji iş birlikleri, bölgesel ekonomik kalkınmanın yanı sıra küresel enerji pazarlarında da rekabet avantajı yaratmaktadır.

5. Eğitim ve Kültürel Bütünleşme: Ortak Kimlik İnşası

Türk devletleri arasındaki eğitim iş birliği, ortak tarihsel ve kültürel mirasa dayalı bilinç oluşturma yanı sıra, kültürel ve akademik etkileşimin güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin eğitim alanındaki yatırımları, yumuşak gücünün önemli bir bileşenini oluşturur. Yükseköğretim kurumları, özellikle Türk dünyasından gelen öğrencilere sunduğu burslar ve eğitim olanakları ile Türkiye'yi cazip bir eğitim merkezi haline getirmiştir. Bu programlar, sadece Türkçe dilinin yaygınlaştırılmasına değil, aynı zamanda Türk kültürünün de tanıtılmasına olanak

tanımlamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin üniversiteleri, Türkoloji ve Türk kültürü üzerine yapılan araştırmaları destekleyerek, Türk dünyasında bilimsel iş birliklerinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Türkiye Bursları, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Türk Konseyi tarafından desteklenen eğitim programları, öğrenci değişim programları, kültürel festivaller ve akademik projeler, Türk dünyası halklarının birbirine yakınlaşmasını ve ortak bir kimlik oluşturmalarını sağlamaktadır. Bu tür iş birliklerinin artırılması, sadece dilsel birliğin pekişmesini değil, aynı zamanda Türk dünyası halklarının ortak tarihsel ve kültürel geçmişleri üzerine bir düşünsel yapı kurmalarını da teşvik etmektedir. Son olarak mühendislikler ve bilimler açısından da karşılıklı değişimler bilgi, teknik ve teknoloji aktarımına yardımcı olarak birlikte büyümeye olanak sağlayabilecektir. Zira eğitimde sürdürülebilirlik sağlamak, uzun vadede Türkiye'nin Türk dünyasıyla daha güçlü bir bağ kurmasına zemin hazırlayacaktır.

6. Medya ve Dijital Diplomasi: Kültürel Etkileşim ve Bilgi Akışı

Medya, Türk Devletleri arasındaki ilişkilerde hem diplomatik hem de kültürel entegrasyon açısından temel bir unsurdur. Ayrıca medya, yumuşak gücün bir diğer güçlü aracıdır. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), çeşitli dillerde yayın yapan kanalları aracılığıyla sadece Türkiye'nin iç siyasetini değil, Türk dünyasıyla ilgili kültürel ve ekonomik gelişmeleri de geniş bir kitleye ulaştırmaktadır. TRT Avaz ve TRT Türk gibi kanallar, Türk dünyasında ortak kültürel bağların güçlendirilmesinde önemli bir işlev üstlenmektedir. Ayrıca, Türk televizyon dizilerinin ve filmlerinin

dünya çapında popülerliği, Türkiye'nin kültürel cazibesini artıran bir başka önemli unsurdur.

TRT ve diğer Türk medya kuruluşları, Türk dünyasında ortak bir gündem oluşturma çabalarını desteklemekte, bu sayede kültürel etkileşimin artmasına ve Türk halkları arasında daha kuvvetli bir bağ kurulmasına olanak tanımaktadır. Medyanın dijitalleşmesiyle birlikte, Türkiye'nin başını çektiği dijital platformlar ve dijital kütüphaneler aracılığıyla akademik kaynakların, tarihsel belgelerin ve kültürel miras unsurlarının paylaşılması, Türk dünyasında bilgi akışının hızlanmasına ve karşılıklı anlayışın derinleşmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca ortak tarihin izlerini taşıyan belgeseller, diziler ve filmlerin Teşkilat üyeleri devletlerin ulusal kanallarında yayınlanması düşünülürken çok daha hızlı bir kültürel bütünleşme mümkün olabilir.

Bu bağlamda, dijital diplomasi, Türkiye'nin bölgesel etki gücünü artırmada önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Dijital ortamda yapılan yayınlar ve içerikler, Türk Devletleri arasındaki kültürel bağları güçlendirmenin yanı sıra, dış politikada da birlik mesajı vererek stratejik bir üstünlük sağlamaktadır.

7. Güvenlik ve Askeri İş Birliği: Bölgesel Güç Dengeleri ve Ortak Savunma

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) gibi yapılar, askeri ve güvenlik politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin liderliğindeki bu tür organizasyonlar, bölgesel güvenliği artırmaya yönelik ortak askeri tatbikatlar, savunma sanayii iş birlikleri ve güvenlik stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Türkiye ve Azerbaycan arasındaki "Bir Millet, İki Devlet" anlayışının

Dağlık Karabağ Zaferi ile pekişmesi, Türk Devletleri arasındaki güvenlik iş birliğinin somut bir örneğidir. Bu tür güvenlik ve askeri iş birliği, bölgesel istikrarı sağlamanın yanı sıra, Türk dünyasının küresel güvenlik konularında daha güçlü bir ses oluşturmaya olanak tanımaktadır.

Askeri eğitimdeki iş birlikleri, lojistik destek mekanizmaları ve savunma sanayii projeleri, Türk Devletleri'nin karşı karşıya olduğu tehditlere karşı daha dayanıklı hale gelmelerini sağlarken, bu iş birliklerinin giderek artan stratejik önemi, küresel güvenlik yapılarıyla uyumlu bir şekilde Türk dünyasının güvenliğini güçlendirmektedir.

Enerji projeleri gibi güncel girişimler taraflara neler sunmakta?

Enerji projeleri, Türkiye ve Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üyeleri arasındaki ekonomik ve siyasi iş birliğini güçlendiren kritik alanlardan biridir. TANAP, TürkAkım ve Hazar Geçişli Doğal Gaz Boru Hattı gibi projeler hem enerji arz güvenliğini sağlamaya hem de bölgesel kalkınmayı desteklemeye yönelik önemli adımlardır. TANAP, Azerbaycan gazını Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırarak enerji çeşitliliğini artırırken, TürkAkım, Rusya'dan Türkiye'ye ve Avrupa'ya doğrudan gaz akışı sağlayarak bölgedeki enerji bağımlılıklarını dengelemektedir.

Azerbaycan'ın doğal gaz ihracatında TANAP üzerinden Avrupa pazarına açılması, Kazakistan ve Türkmenistan'ın enerji kaynaklarını çeşitlendirme çabaları ve Özbekistan'ın enerji altyapısını modernize etme girişimleri, bölgedeki iş birliğinin somut örnekleridir. Hazar Geçişli Doğal Gaz Boru Hattı, Türkmenistan gazının Azerbaycan ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasını hedefleyerek Orta Asya'nın küresel enerji piyasalarına

entegrasyonunu hızlandırmaktadır. Zengezur Koridoru ise yalnızca kara bağlantılarını güçlendirmekle kalmayıp, enerji ve lojistik ağlarını entegre ederek transit gelirleri artırma potansiyeline sahiptir. Türkiye ve Azerbaycan 2. Karabağ Savaşı'nın bir kazanımı olarak bu konuda Ermenistan tarafını Zengezur Koridoru'nda iş yapmayı zorlaştırdığı sebebiyle suçlamaktadırlar. Önünde sonunda bu geçiş yakın zamanda tam anlamıyla faaliyete geçecek gibi dursa da olabildiğince barışçıl bir yöntem Türkiye ve Azerbaycan hükümetlerinin temennisidir. Bu halde Zengezur Koridoru ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile Türk federe devletleri arasında kesintisiz bir Türk ağı kurulması sonucu Mustafa Kemal Atatürk'ün de Nahçıvan politikasının pratikteki önemi çok daha belirginleşecektir.

Türkiye'nin bu projelerde oynadığı aktif rol, yalnızca ekonomik fayda sağlamakla kalmayıp hem enerji arz güvenliğini güçlendirecek hem de Türk dünyasını ekonomik ve stratejik açıdan daha bütünleşik bir yapıya kavuşturacaktır.

8. Türkiye'nin Bölgesel ve Küresel Konumuna Etkisi

Türkiye'nin Türk dünyası ile geliştirdiği ilişkiler, dış politikasında çok boyutlu kazanımlar sağlamaktadır. Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), Türkiye'nin bölgesel etkisini artırırken, Türk Dünyası - 2040 Vizyonu uzun vadeli iş birlikleri için kurumsal bir çerçeve sunmaktadır. Türkiye, enerji, ulaştırma, savunma ve kültürel alanlarda geliştirdiği projelerle Türk dünyasıyla entegrasyonunu derinleştirirken, bu iş birlikleri uluslararası konumunu da güçlendirmektedir.

8.1. Bölgesel Liderlik ve Stratejik Etki

Türkiye, TDT içinde ekonomik ve siyasi açıdan en güçlü aktörlerden biri olarak bölgesel liderlik konumunu pekiştirmektedir. TDT, Rusya ve Çin'in üye olmadığı tek örgüt olarak, Türkiye'nin Avrasya'da bağımsız bir güç odağı oluşturmasına olanak sağlamaktadır. Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu ve Orta Koridor projeleri, Türkiye'yi Avrupa ile Asya arasında önemli bir lojistik merkez haline getirerek, ticaret yollarında kilit aktör yapmaktadır. TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı gibi kurumlar aracılığıyla yürütülen kültürel diplomasi faaliyetleri, Türkiye'nin yumuşak gücünü artırmakta ve Türk dünyasındaki etki alanını genişletmektedir.

8.2. Küresel Stratejik Denge ve Uluslararası Konumun Güçlenmesi

Türkiye, Türk dünyası ile ilişkilerini geliştirerek, küresel güç dengelerinde daha bağımsız ve çok yönlü bir dış politika yürütmektedir. Bu iş birlikleri, Türkiye'nin Avrasya'daki etkinliğini artırarak Batı ile ilişkilerinde daha güçlü bir konumda olmasını sağlamaktadır. Türkiye, Türk dünyası ile ortak projeler ve uluslararası platformlardaki iş birlikleri sayesinde Birleşmiş Milletler, G20 ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi küresel örgütlerde daha etkin bir aktör haline gelmektedir. Türkiye'nin çok boyutlu iş birliklerini güçlendirerek, enerji, ticaret ve güvenlik alanlarında daha derin entegrasyon sağlaması, dış politikasında kalıcı bir kazanım yaratacaktır.

9. Kültürel Diplomasi ve Yumuşak Güç Stratejileri

9.1. Yumuşak Gücün Türkiye'nin Dış Politikasındaki Yeri

Yumuşak güç, uluslararası ilişkilerde, bir ülkenin diğer ülkelere zorlama yerine cazibe ve ikna yoluyla etki sağlama yeteneğini ifade eder. Türkiye de yumuşak güç stratejilerini, kültürel, eğitimsel, medya ve diplomatik alanlarda etkili bir şekilde kullanarak, Türk dünyasında ve global düzeyde saygınlık ve nüfuz kazanmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin yumuşak gücü, ekonomik gücüyle entegre olarak, diğer ülkelerle güven temelli ilişkiler kurmanın yanı sıra, bölgesel istikrar ve iş birliğinin artırılmasında da önemli bir araçtır.

Yumuşak güç stratejilerinin en etkili kullanıldığı alanlardan biri diplomasi alanıdır. Türkiye, devletler arası ilişkilerini sadece ekonomik ve askeri alanda değil, kültürel ve insani bağlar üzerinden de güçlendirmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin insani yardım faaliyetleri, Türk dünyasında ve diğer coğrafyalarda büyük bir takdirle karşılanmaktadır. Türkiye'nin insani yardımlarını doğru bir şekilde yönetmesi, Türk dış politikasının yumuşak güç unsurlarını daha da pekiştirmiştir. Bu strateji, sadece Türkiye'nin uluslararası alandaki imajını güçlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda küresel anlamda Türkiye'ye duyulan güveni artırmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye, Türk dünyasıyla olan ilişkilerinde yumuşak güç stratejilerini etkili bir şekilde kullanarak, bölgesel iş birliklerinin yanı sıra küresel arenada da güçlü bir aktör olmayı hedeflemektedir. Kültürel diplomasi, eğitim ve medya alanlarında yürütülen faaliyetler. Bu stratejilerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, Türkiye'nin bölgesel

hassasiyetleri dikkate alarak, yumuşak güç araçlarını daha koordineli bir şekilde kullanması gerekmektedir.

9.2. Türkiye'nin bu girişimlerde liderlik rolü üstlenmesi ne gibi fırsatlar ve riskler doğurur?

Türkiye'nin Türk Devletleri arasında liderlik rolü üstlenmesi, kendi içerisinde hem önemli fırsatlar sunmakta hem de stratejik riskler barındırmaktadır. Bu liderlik, bölgesel ve küresel dengeleri etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir ve Türkiye'nin dış politikasını, ekonomik ilişkilerini ve güvenlik stratejilerini derinden şekillendirebilir. Ancak, bu fırsatlar ile birlikte bazı zorluklar ve riskler de bulunmaktadır. Türkiye, bu fırsatları en iyi şekilde değerlendirebilmek için bölgedeki dengeyi gözetmeli ve stratejik bir yaklaşım benimsemelidir.

1. Ekonomik ve Stratejik İş Birliği

Olanakları:

Türkiye, bölgedeki ekonomik entegrasyonu teşvik edebilecek önemli fırsatlara sahiptir. Yeni İpek Yolları gibi projelerdeki rolü, bölgesel ticaretin hızlanmasına olanak tanır. Türk Devletleri Yatırım Fonu gibi finansal yapılar, altyapı, enerji ve teknoloji alanlarında bölgedeki kalkınmayı destekleyebilir. Ayrıca, serbest ticaret anlaşmaları ve gümrük prosedürlerinin basitleştirilmesi, Türkiye'nin ekonomik gücünü artırma noktasında önemli bir adım olacaktır.

2. Güvenlik ve Savunma İş Birliği:

Türkiye'nin askeri iş birlikleri, bölgesel güvenliği güçlendirebilir. Özellikle Azerbaycan ile yapılan askeri tatbikatlar, Kafkasya'daki güç dengelerini etkileme potansiyeline sahiptir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin diğer Türk devletlerine verdiği askeri eğitimler, bölgedeki askeri

kapasitenin artmasına katkı sağlayabilir. Unutulmamalıdır ki bölgedeki askeri kapasitenin artması küresel güçlerle siyasi çatışmalar da doğurabilecektir. Yine de ortak güvenlik tehditlerine karşı iş birliği, özellikle terörle mücadele ve siber güvenlik alanlarında Türkiye'nin rolünü pekiştirebilir.

3. Bölgesel Güç Rekabeti ve Dış Müdahaleler:

Türkiye'nin bölgedeki etkisini artırması, Rusya, Çin ve İran gibi bölgesel güçlerin tepkisini çekebilir. Bu durum, Türkiye'nin dış politikasında gerilimlere yol açabilir ve hareket alanını kısıtlayabilir. Özellikle Rusya'nın askeri üsleri ve Çin'in bölgedeki ekonomik projeleri, Türkiye'nin stratejik seçeneklerini sınırlandırabilir. ABD ve Avrupa Birliği'nin bölgedeki çıkarları da Türkiye'nin manevra kabiliyetini etkileyebilecek risklerdendir. Bu anlamda Türkiye'nin hali hazırda sürdürmekte olduğu çok taraflı diplomasi son derece kıymetlidir.

4. Bölgesel Hassasiyetler ve İç Çekişmeler:

Türk devletleri arasında siyasi, ekonomik ve kültürel farklılıklar bulunması, Türkiye'nin liderlik rolünü zorlaştırabilir. Bu farklılıklar, bazen Türkiye'nin bölgedeki girişimlerine karşı direnç oluşturabilir. Ayrıca, bölgedeki sınır anlaşmazlıkları ve etnik çatışmalar, Türkiye'nin arabuluculuk rolünü zorlaştırırken; bu tür gerginlikler, Türkiye'nin politikalarına karşı olumsuz tepkiler doğurabilir.

10. SONUÇ

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ve Türkiye arasındaki ilişkiler, artık yalnızca tarihi bağların nostaljik bir yansıması değil, geleceğin jeoekonomik ve jeopolitik gerçeklikleriyle şekillenen bir ortaklık modeline dönüşmektedir. 2024 Bakü

Zirvesi, bu dönüşüm sürecinin yalnızca diplomatik söylemlerle sınırlı kalmaması ve ortak eylem mekanizmalarının kararlılıkla inşa edilmesi için ortak alfabe ihtiyacının artan önemini ortaya koymuştur. Ekonomiden güvenliğe, kültürel entegrasyondan dijital diplomasiye uzanan bu çok boyutlu iş birliği modeli, Türk dünyasının küresel düzen içindeki konumunu yeniden tanımlama potansiyeline sahiptir.

Bu süreçte ekonomik entegrasyonun başarısı, Türk Devletleri'nin kendi aralarındaki ticareti artırabilme ve dışa bağımlılığı azaltabilme kapasitesine bağlıdır. Türkiye'nin öncülüğünde geliştirilebilecek ortak finansal sistemler, yeni ödeme mekanizmaları ve ulusal para birimleri üzerinden ticaret gibi stratejiler, dolar ve euro gibi dış etkenlere karşı ekonomik bağımsızlığı artırabilir. Ancak, bu sürecin yalnızca teknik bir mesele olmadığı unutulmamalıdır; finansal entegrasyonun başarılı olabilmesi için ülkeler arasındaki ekonomik yapıların uyumlu hâle getirilmesi ve ortak düzenleme altyapısının oluşturulması gerekmektedir. Burada Türkiye hem Batı hem de Avrasya'daki finansal sistemleri tanıyan bir ülke olarak köprü rolü üstlenebilir. Aynı şekilde, enerji projeleri ve altyapı yatırımları yalnızca ekonomik kazanç sağlamakla kalmayıp, stratejik bağımsızlık açısından da kayda değer fırsatlar sunmaktadır. Hazar Bölgesi'nden Avrupa'ya uzanan enerji koridorlarının yönetimi, Türk Devletleri'nin küresel enerji oyununda daha aktif bir aktör olmasını sağlayabilir. Ayrıca Türkiye'nin TANAP gibi projelerle elde ettiği deneyim, bölgesel bir enerji stratejisinin oluşturulmasında kendisine olan güveni artırabilir. Ancak, Rusya ve Çin gibi büyük aktörlerin bu alandaki çıkarlarını

dengeleme zorunluluğu, dikkatle ele alınması gereken bir faktördür.

Bölgesel güvenlik dinamikleri de Türk Devletleri'nin jeopolitik gücünü pekiştirme yolunda kritik bir sınav olacaktır. Türkiye'nin savunma sanayisindeki ilerlemeleri, İHA'lar ve yerli savunma teknolojileri gibi unsurlar, üye ülkeler için çekici bir iş birliği alanı yaratmaktadır. Ancak, savunma iş birliğinin sürdürülebilir olabilmesi için yalnızca teknoloji transferiyle sınırlı kalmayıp ortak güvenlik konseptleri ve askeri doktrinler geliştirilmelidir. Bu noktada, NATO'nun kolektif savunma anlayışına benzer bir model, TDT için uygun olabilir mi? Eğer üye ülkeler arasında ortak bir güvenlik paktı oluşturulabilirse, bu yalnızca askeri caydırıcılığı artırmakla kalmayacak, aynı zamanda üye ülkeleri dış müdahalelere karşı daha korunaklı hâle getirecektir. Ancak, bu tür bir oluşumun Rusya ve Çin gibi aktörler tarafından nasıl algılanacağı ve karşı hamleler düşünüldüğünde kısa ve orta vadeli bir hedef olmaktan çıktığı gözlemlenebilir.

Kültürel entegrasyon süreci de ekonomik ve stratejik iş birliklerini destekleyici bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Ortak alfabe girişimleri ve eğitim projeleri, Türk Devletleri arasındaki iletişim ve kimlik inşasını güçlendirebilir. Ancak burada kritik nokta, bu tür girişimlerin devlet politikalarına entegre edilerek sürekliliğinin sağlanmasıdır. Eğitim alanında ortak üniversiteler, araştırma merkezleri ve değişim programları oluşturulması, bu süreci hızlandırabilir. Bunun yanı sıra, dijital diplomasi ve medya entegrasyonu da giderek önem kazanmaktadır. Küresel kamuoyu nezdinde etkin bir görünürlük sağlamak, yalnızca diplomatik kanallarla değil, güçlü bir medya ve dijital iletişim ağıyla mümkündür. Türk dünyasına hitap

eden ortak bir medya platformu oluşturulması, yalnızca bilgi akışını güçlendirmekle kalmayacak, aynı zamanda bölge dışındaki Türk diasporası ile olan bağları da kuvvetlendirecektir.

Önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin TDT ile olan ilişkileri, farklı senaryolar çerçevesinde şekillenebilir. Bölgesel entegrasyon modeli, üye devletlerin ekonomilerini uyumlu hâle getirme gerekliliği nedeniyle zorlu olsa da uzun vadede kurumsallaşmış bir birlik oluşturabilir. Alternatif olarak, TDT, tam anlamıyla birleşik bir yapı yerine belirli alanlarda derinleşen bir iş birliği modelini benimseyebilir. Enerji, savunma, ticaret ve kültürel diplomasi gibi alanlarda aşamalı entegrasyon, daha gerçekçi bir senaryo olabilir. Bunun dışında, üye devletler kendi bağımsız dış politikalarını sürdürürken, dönemsel olarak ortak projelerde yer alarak esnek bir iş birliği modeli geliştirebilir. Fakat unutulmamalıdır ki, bu modelin sürdürülebilirliği, ortak vizyonun ne kadar güçlü olduğuna bağlıdır. Zira Teşkilat içerisindeki ortaklık soydan gelse dahi her biri ulus devlet olan üye ülkelerin ayrı ayrı hassasiyetleri ve menfaatleri mevcuttur. Bilhassa, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Azerbaycan düşünüldüğünde Çin, Rusya gibi küresel aktörler ile İran gibi bölgesel bir aktör üye devletlerin dış politikasını şekillendirebilecektir.

Türkiye açısından değerlendirildiğinde, bu entegrasyon sürecinin hem önemli kazanımları olabileceği gibi hem de birtakım riskleri göze çarpmaktadır. Ekonomik entegrasyon Türkiye'ye yeni pazarlar açabilir ve Türk lirasının bölgesel düzeyde daha güçlü bir konuma gelmesini sağlayabilir. Lakin, bu süreç aynı zamanda Türkiye'nin küresel aktörlerle olan ilişkilerini de yeniden tanımlamayı gerektirecektir. Çin, Rusya ve Batı arasında

dikkatli bir denge politikası yürütmek zorunluluğu, Türkiye için bir meydan okuma olabilir. Özellikle günümüzün konjonktürü düşünüldüğünde Avrupa ile Türkiye arasında artması beklenen pozitif ilişkilerin geleceği kollarlanmalıdır. “America First” diyen bir ABD, Avrupa’nın bir süre güvenemeyeceği bir Rusya ve Amerika’yı dahi yarışta geri bırakmış bir Çin varken AB ve TDT’nin kendi iç ilişkilerini ve aralarındaki yüzeysel iş birliğini aşarak geniş çaplı transit bir denge unsuru olması öngörülebilir. Çin açısından “Bir Kuşak Bir Yol” projesi, ABD açısından Avrupa’yı kaybetmemek adına ve Rusya için de tüm bu bölgelerin enerjisinin kendisinden karşılanması ile geleceğe yönelik çok kutuplu düzenin dengeleyicisi olarak imha edilmeye çalışılmayacak bu vizyonun sürdürülebilir olması için, ekonomik, stratejik ve kültürel alanlardaki girişimlerin birbirini desteklemesi gerekmektedir. Türkiye’nin liderlik rolü, yalnızca yönlendirici değil, aynı zamanda dönüştürücü olmalıdır. Ortak projeler, bölgesel dayanışmayı pekiştirmekle kalmayıp, Türk dünyasının küresel düzende yükselen bir güç merkezi hâline gelmesini sağlayabilir. Ancak, bu sürecin başarıya ulaşması, vizyonun kararlılıkla uygulanmasına ve değişen küresel dinamiklere uyum sağlanmasına bağlıdır.

+90 216 310 30 40

info@dipam.org

+90 216 310 30 50

www.dipam.org

Merd'anköy Mah. Nur Sok. Business Center
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

YAZAR HAKKINDA

Ali Furkan TOKGÖZ, 2021 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (İngilizce) bölümüne ve 2022 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk bölümüne başlamıştır. Halen İstanbul Üniversitesinde aynı bölümlerdeki Lisans eğitimine devam etmektedir. Tokgöz, halihazırda DİPAM'daki staj programına devam etmektedir. Tokgöz'ün araştırma alanları arasında Orta Asya-Türk Dünyası, Kafkasya bölgeleri ile Uluslararası Hukuk konuları yer almaktadır.